

Utlåtande 2013: RVI (Dnr 322-1486/2012)

**Återinförande av skolinformation och studiebesök för
barn och ungdomar på Stockholm Vatten
Motion (2012:53) av Katarina Luhr och Mats Lindqvist (båda MP)**

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.
Motion (2012:53) av Katarina Luhr och Mats Lindqvist (båda MP) om
”Återinförande av skolinformation och studiebesök för barn och ungdomar
på Stockholm Vatten” anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i
utlåtandet.

Föredragande borgarrådet Per Ankersjö anför följande.

Ärendet

Katarina Luhr och Mats Lindqvist (båda MP) föreslår i en motion att återinföra skolinformation och studiebesök för barn och ungdomar på Stockholm Vatten för att ge barn och ungdomar möjlighet att reflektera över stadens VA-hantering.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, utbildningsnämnden, Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd, Skärholmens stadsdelsnämnd, Älvsjö stadsdelsnämnd samt Stockholms Stadshus AB. Stockholms Stadshus AB har underremitterat remissen till Stockholm Vatten AB. Älvsjö stadsdelsnämnd har valt att inte besvara remissen.

Stadsledningskontoret anser att Stockholm Vatten genomför ett stort antal aktiviteter riktade mot målgruppen redan idag.

Utbildningsnämnden anser att det är viktigt för eleverna att besöka olika arbetsplatser för att få inblick i arbetslivets vardagliga situationer och nämnden är mycket positiv till samarbete med näringslivet. Utbildningsförvaltningen är därför positiv till att Stockholm Vatten öppnar för studiebesök för skolungdomar.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd anser att ett studiebesök vid Stockholm Vattens anläggningar skulle utnyttjas av förvaltningen i två avseenden om möjligheten finns. Dels vid utbildning och fortbildning av de cirka 50 miljöombud som finns inom förvaltningens olika verksamhetsområden, dels vid den årliga utbildningen av cirka 100 miljöpiloter i det lokala föreningslivet inom Rinkeby-Kista och Spånga-Tensta.

Skärholmens stadsdelsnämnd anser att det, i förskolans pedagogiska arbete, finns ett genomgående miljötank för att barn i tidig ålder ska lära sig om miljö och hur deras agerande kan påverka och bidra till arbetet för en långsiktigt hållbar miljö. Detta arbete sker inom stadsdelsförvaltningen ordinarie verksamhet och befintliga budget.

Stockholms Stadshus AB har underremitterat ärendet till Stockholm Vatten AB. Tillsammans anser bolagen att allmänhetens tillgång till anläggningarna ska vara begränsad då de är säkerhetsklassade. Stockholm Vatten utreder emellertid olika lösningsförslag för framtidens avloppsrening, med hänsyn taget till högre miljökrav och en växande stad. Det bör finnas möjlighet att följa detta arbete, inte minst för skolungdomar. Förslagsvis kan verksamheten i Glashuset utvecklas för detta ändamål.

Mina synpunkter

Studiebesök är ett bra komplement till den löpande undervisningen eftersom konkreta upplevelser kan hjälpa elever att se abstrakta sammanhang. Detta gäller bland annat på miljöområdet där skolan har en viktig uppgift att undervisa om hur varje enskild elevs agerande har en inverkan på lokala och globala samband.

Att besöka Stockholm Vatten kan öka skolelevs insikt kring vatten- och kemikaliefrågor, samtidigt som det tydliggör de bakomliggande processer som ser till att varje stockholmare har tillgång till rent vatten.

Det är därför positivt att Stockholm Vatten vill utveckla sin verksamhet i Glashuset i syfte att kunna ta emot fler skolelever och en intresserad allmänhet. Det är även intressant om Stockholm Vatten kan erbjuda skolelever

att besöka stadens reningsverk, i den mån det är möjligt givet säkerhetsrisker och ombyggnadsbehov.

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Motion (2012:53) av Katarina Luhr och Mats Lindqvist (båda MP)

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarrådet Daniel Helldén (MP) enligt följande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Att bifalla motionen
2. Att därutöver anför följande

Stockholm Vatten bedriver, med stadens vatten- och avloppshantering, en av de viktigaste verksamheterna för en god och hälsosam miljö i Stockholm. Färre invånare i Stockholm får dock chansen att reflektera över hur vatten- och avloppshantering fungerar eftersom den uppskattade studiebesöken för skolungdom tagits bort. Vi anser att studiebesök, i någon form, ska kunna arrangeras vid Henriksdals reningsverk. Genom att vara på plats i reningsverket går det att få en betydligt bättre bild av verksamheten än genom att få den beskriven för sig på annat sätt.

Idag är en av få chanser för ungdomar att se ett reningsverk att köa på årets enda besöksdag "Stockholm under jord" som arrangeras av Dagens Nyheter. För att skolelever ska få en chans att se Henriksdals reningsverk med egna ögon bör staden genomföra arrangemang liknande "Stockholm under jord" för skolungdomar, studenter och miljöinformatörer åtminstone några gånger per år. Det är viktigt att finansiera en sådan visningsverksamhet. Eventuellt kan personalen i Glashuset hjälpa till med planering av dessa visningstillfällen. Vi är i övrigt mycket positiva till att Glashuset används för undervisning om Stockholms vattenverksamhet t.ex. med undervisning för att öka medvetenheten om den ökande kemikalieanvändningen och vikten av att inte hålla ut olika kemikalier i avloppssystemen.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Motion (2012:53) av Katarina Luhr och Mats Lindqvist (båda MP) om "Återinförande av skolinformation och studiebesök för barn och ungdomar på Stockholm Vatten" anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i utlåtandet.

Stockholm den

På kommunstyrelsens vägnar:
STEN NORDIN

Per Ankersjö

Ulrika Gunnarsson

ÄRENDET

Katarina Luhr och Mats Lindqvist (båda MP) föreslår att återinföra skolinformation och studiebesök för barn och ungdomar på Stockholm Vatten för att ge barn och ungdomar möjlighet att reflektera över stadens VA-hantering.

Katarina Luhr och Mats Lindqvist (båda MP) föreslår i sin motion:

- Att bolaget Stockholm Vatten ges ekonomiskt utrymme att anställa en eller flera skolinformatorer, vilka ska bedriva riktad information gentemot skolbarn och ungdomar om bolagets verksamhet samt om värdet av att vara rädd om stadens vatten.
- Att Stockholm Vatten får resurser till att åter öppna upp för studiebesök för skolungdomar i bolagets vatten- och reningsverk.

BEREDNING

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, utbildningsnämnden, Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd, Skärholmens stadsdelsnämnd, Älvsjö stadsdelsnämnd samt Stockholms Stadshus AB. Stockholms Stadshus AB har underremitterat remissen till Stockholm Vatten AB och Älvsjö stadsdelsnämnd har valt att inte besvara remissen.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 3 december 2012 har i huvudsak följande lydelse.

Arbetet med att informera barn och ungdomar om reningsverkens betydelse för vår miljö är viktigt. Stockholm vattens kommunikationsplan (DNR 12MB354) beskriver hur man arbetar riktat mot målgruppen.

Stockholm Vatten riktar sig till elever och lärare i Stockholm och Huddinge, i huvudsak årskurs 3-6. Tanken är att i tidig ålder påverka barnen till ett miljöriktigt agerande och ge dem kunskaper om vatten, avlopp och miljö.

Målet i planen är att 150 klassuppsättningar av skolpaketet ska skickas under året och att 35 grupper ska besöka utställningen i Glashuset. Att elever och lärare ska veta hur vattnets väg genom Stockholm ser ut och att de är med och påverkar vattenkvaliteten genom sitt agerande. Elever och lärare ska därefter enligt planen känna delaktighet och ansvar för sin framtida vattenmiljö och intresse för frågorna som berör vattenmiljön i Stockholm.

Stockholm Vattens skolpaket sprids till intresserade skolor och lärare i Stockholm och Huddinge genom att de kan beställa en klassuppsättning av materialet via skolsajten. Utbildningsmaterialet marknadsförs årligen inför skolstarten via ett utskick till skolorna.

Stockholm Vatten har därför en skolsajt som ska ge en pedagogisk beskrivning av vattnets väg genom Stockholm och visa vilken del eleverna är med och påverkar. Skolsajten fungerar fristående eller som ett komplement till undervisningen i klassrummet.

Stadsledningskontoret konstaterar därmed att Stockholm Vatten genomför ett stort antal aktiviteter riktade mot målgruppen redan idag.

Stadsledningskontoret föreslår kommunstyrelsen att motion (2012:53) av Katarina Luhr och Mats EP Lindqvist (båda MP) om återinförande av skolinformation och studiebesök för barn och ungdomar på Stockholm Vatten anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i kontorets tjänsteutlåtande.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 7 februari 2013 att besvara remissen med utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande.

Särskilt uttalande gjordes av Ingegerd Akselsson Le Douaron (MP) m.fl., *bilaga 1*.

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 16 januari 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Utbildningsförvaltningen håller med motionärerna om att kunskaper om vatten- och avloppshantering är viktiga ur miljö- och hållbarhetsperspektiv och att barn och ungdomar tidigt får förståelse för hur människans beteenden påverkar vår gemensamma miljö. Utbildningsförvaltningen anser dock att det i skolans ordinarie uppdrag ingår att inom ramen för undervisningen i biologi och naturkunskap tillse att samtliga elever får kunskaper om människans direkta påverkan på miljön.

I grundskolans styrdokument står bland annat att undervisningen i biologi ska ha följande centrala innehåll:

- Människans beroende av och påverkan på naturen och vad detta innebär för en hållbar utveckling. Ekosystemtjänster, till exempel nedbrytning, pollinering och rening av vatten och luft.
- Människans påverkan på naturen lokalt och globalt. Möjligheter att som konsument och samhällsmedborgare bidra till en hållbar utveckling.

Liknande formuleringar återfinns i kursplanerna för biologi respektive naturkunskap för gymnasieskolan.

Skolans personal har, enligt förvaltningen, goda förutsättningar att ge elever kunskaper om människans påverkan på miljön och hållbar utveckling. Rektor på skolan avgör sedan hur resurserna ska fördelas utifrån sina lokala förutsättningar. Planeringen och upplägget av undervisningen sker sedan lokalt på varje skola. Lärandeprocesser som baseras på konkret verklighetsanknytning och förmedlad av professionella i samband med studiebesök är oftast effektiva.

Utbildningsförvaltningen anser att det är viktigt för eleverna att besöka olika arbetsplatser för att få inblick i arbetslivets vardagliga situationer och är mycket positiva till samarbete med näringslivet. Utbildningsförvaltningen är därför positiv till att Stockholm Vatten öppnar för studiebesök för skolungdomar.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 21 mars 2013 att besvara remissen med stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande samt att omedelbart justera beslutet.

Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 7 mars 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen kan konstatera att det inte är aktuellt att inom Rinkeby-Kistas förskolor sända grupper med barn på studiebesök till Stockholm Vattens anläggningar. Det torde snarast vara en uppgift för utbildningsnämnden att yttra sig över behovet av sådan riktad information till barn och ungdomar i skolåldern som föreslås i motionen. Samtidigt kan förvaltningen konstatera att om det funnes möjlighet till studiebesök vid Stockholm Vattens anläggningar så skulle sannolikt denna möjlighet utnyttjas av förvaltningen i två avseenden; dels vid utbildning och fortbildning av de cirka 50 miljöombud som finns inom förvaltningens olika verksamhetsområden, dels vid årlig utbildningen av cirka 100 miljöpiloter i det lokala föreningslivet inom Rinkeby-Kista och Spånga-Tensta. Miljöpiloter leder sedan varje år ett 50-tal studiecirklar med över 500 deltagare. Detta sker inom ramen för den så kallade miljöskola som det långsiktiga projektet Järva rent och snyggt bedriver i samarbete med bland annat miljöförvaltningen/Hållbara Järva, Stockholm Vatten och Fortum. Projektet finansieras i huvudsak med bidrag från Järvalyftet.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Skärholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 28 februari 2013 att besvara remissen med stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande.

Reservation anfördes av Rebwar Hassan (MP) och Rudy Espinoza (V), *bilaga 1*.

Skärholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 23 januari 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är positiv till att barn och unga lär sig om miljö och om vad de själva kan göra för att förbättra miljön. Det är av yttersta vikt i arbetet för ett långsiktigt och hållbart miljöarbete. Ansvar för detta bör ligga på skolorna och ingå i den ordinarie undervisningen. Barn och unga lär sig och tar till sig information på olika sätt och studiebesök inom olika verksamheter kan vara ett bra komplement till den ordinarie undervisningen.

Förvaltningen arbetar för egen del aktivt med att informera medborgarna om miljö, via förvaltningens hemsida, annonser i lokaltidningar och medborgarkontoret. I förskolans pedagogiska arbete finns ett genomgående miljötank för att barn i tidig ålder ska lära sig om miljö och hur deras agerande kan påverka och bidra till arbetet för en långsiktigt hållbar miljö. Detta arbete sker inom stadsdelsförvaltningen ordinarie verksamhet och befintliga budget.

Stockholms Stadshus AB

Stockholms Stadshus AB:s remissvar daterat den 26 februari 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Stockholm Vattens remissvar har i huvudsak följande lydelse:

Information till målgruppen elever och lärare är prioriterad av Stockholm Vatten. Bolaget riktar sig till elever och lärare i Stockholm och Huddinge, i huvudsak årskurs 3-6. Tanken är att i tidig ålder påverka barnen till ett miljöriktigt agerande och ge dem kunskaper om vatten, avlopp och miljö.

Med ökade resurser vill Stockholm Vatten utveckla sin befintliga verksamhet i Glashuset. Dels för att berätta och visa sin verksamhet, dels för att bjuda in skolor. Bolaget anser inte att deras anläggningar lämpar sig för utvidgad visningsverksamhet, då bland annat Henriksdals reningsverk genomgår omfattande ombyggnation, vilket kommer att pågå under många år framöver. Vattenverken är säkerhetsklassade och är därför inte lämpade för besöksgrupper.

Allmänheten har dock möjlighet att besöka Henriksdals reningsverk i samband med DN:s evenemang Stockholm under jord. Uppskattningsvis kommer ca 1000 besökare vid dessa tillfällen.

GlashusEtt däremot är byggt för ändamålet och har en bra geografisk placering där tvärbanan gör det enkelt för besökarna att ta sig till platsen. GlashusEtts framtida verksamhet är oviss då befintligt projekt avslutas vid årsskiftet 2013 (*bilaga*).

Koncernledningens synpunkter

Koncernledningen instämmer i Stockholm Vattens synpunkter, samt att allmänhetens tillgång till anläggningarna ska vara begränsad och ytterst kontrollerad då de är säkerhetsklassade och det pågår industriell verksamhet i lokalerna.

Stockholm Vatten utreder för tillfället olika lösningsförslag för framtidens avloppsrening, med hänsyn taget till högre miljökrav och en växande stad. Det bör finnas möjlighet att följa detta arbete, inte minst för skolungdomar. Förslagsvis kan verksamheten i GlashusEtt utvecklas för detta ändamål.

Utbildningsnämnden

Särskilt uttalande gjordes av Ingegerd Akselsson Le Douaron (MP) m.fl. enligt följande.

Motionen om ett återinförande av skolinformation och studiebesök för barn och ungdomar på Stockholm Vatten är viktig. Förvaltningen håller med motionärerna men trots detta är de inte beredda att ge Stockholm Vatten de resurser som behövs för att öppna upp för studiebesök. Det är beklagansvärt.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Rebwar Hassan (MP) och Rudy Espinoza (V) enligt följande.

1. Stadsdelsnämnden bifaller motionen
2. Därutöver anför följande:

Vi tycker att det är bra att förvaltningen är positivt till motionen men vi tycker att Skolinformatörerna som motionären tycker borde ligga hos Stockholm Vatten AB. Stockholm Vatten har lång erfarenhet av skolinformation och studiebesök. Verksamhetens lades tidigare ner av alliansen. Vatten är en viktig lokal miljöfråga och därför vill vi att den här lyckade verksamheten återuppstår.

2012:53

**Motion av Katarina Luhr och Mats Lindqvist
(båda MP) om återinförande av skolinformation
och studiebesök för barn och ungdomar på
Stockholm Vatten**

Dnr 322-1486/2012

Stockholm vatten bedriver, med stadens vatten och avloppshantering, en av de viktigaste verksamheterna för en god och hälsosam miljö i Stockholm. Att vi har rent dricksvatten i våra kranar, och att vårt avloppsavfall snabbt och enkelt förs bort är något som de flesta av oss tar för givet och inte funderar närmare på.

Färre invånare i Stockholm får dock chansen att reflektera över vår VA-hantering sedan alliansens sparkrav på bolaget lett till att den uppskattade skolinformationen och studiebesöken för gymnasieklasser tagits bort. Dessförinnan fanns personal anställd för att besöka skolor och att informera om Stockholms vatten och avloppshantering, men även för att ta emot skolklasser i reningsverken. Idag är en av få chanser för skolungdomar att se ett reningsverk att köa på årets enda besöksdag, "Stockholm under jord" (anordnat av DN), vilket brukar locka många intresserade stockholmare till Stockholm vattens anläggningar.

Den ökande kemikalieanvändningen i samhället har lett till att Stockholm vatten får fler kemikalier att hantera i sina avloppsanläggningar, vissa kemikalier är svårrenade och renas inte i avloppsverken, andra kan förstöra processer i reningsverken. Därför lägger många avloppsbolag mycket pengar på informationskampanjer för att upplysa invånarna om vikten att inte hälla ut olika kemikalier i avloppssystemen.

Att man redan som barn får veta vart vårt dricksvatten kommer ifrån, och att det som vi spolar ner inte bara försvinner, är viktigt för en bra samhällsförståelse. Det är även viktigt för stadens miljöarbete då det som

barnen lär sig finns kvar hos dem, men även sprids vidare av barnen till deras familjer.

Vi föreslår därför att kommunfullmäktige beslutar att:

1. bolaget Stockholm vatten ges ekonomiskt utrymme att anställa en eller flera skolinformatörer, vilka ska bedriva riktad information gentemot skolbarn och ungdomar om bolagets verksamhet samt om värdet av att vara rädd om stadens vatten.
2. Stockholm vatten får resurser till att åter öppna upp för studiebesök för skolungdomar i bolagets vatten- och reningsverk.

Stockholm 15 oktober 2012

Katarina Luhr

Mats Lindqvist